

Meșterul olar Ion Diaconu din Tansa – Iași

În acest an se împlinesc două decenii de când a pornit pe calea veșniciei talentatul, modestul și harnicul meșter olar, Ion Diaconu din Tansa – Iași (fig. 1).

Fig. 1. Meșterul olar Ion Diaconu

Deși nu provenea dintr-o familie de olari, fiind înzestrat cu un deosebit dar artistic, încă din copilărie a fost atras de vraja modelării lutului, plâsmuind cu multă fantezie diferite figurine (păsări, câini, turmă de oi cu cioban etc.), încercând, totodată, să fure din ochi și meșteșugul olăritului. Ucenicia în această meserie și-a început-o la meșterul olar Ion Cristian, însușindu-și cu repeziciune primele noțiuni de tehnică, ceea ce i-a dat siguranța că în scurt timp va putea să-și organizeze propriul său atelier.

În anul 1944, la vârsta de 17 ani, dispunând doar de o roată pentru olărie, Ion Diaconu a produs o primă șarjă de 1000 bucăți de străchini¹. Este adevărat că nu prea erau egale ca dimensiuni și nici perfecte ca formă, dar pentru tânărul meșter, important era atunci faptul că, numeric, vasele răspundeau perfect capacității unui cuptor pentru ars oale, de dimensiuni obișnuite.

Adevărata știință și măiestrie în arta lutului și a focului Ion Diaconu a deprins-o la vestitul meșter din Tansa, Ion Olaru (n. 1895), descendentul celei mai vechi familii de olari din sat. Acesta l-a sprijinit și încurajat în dezvoltarea înclinațiilor sale creatoare, îndemnându-l să acorde toată atenția aspectului estetic al produselor. Din învățăturile meșterului Olaru, Ion Diaconu a înțeles că adevăratul meșteșug cere pe lângă talent, multă muncă, pasiune, dăruire, dar, mai presus de orice, valorificarea neprețuitei moșteniri străbune. Acesta a fost și crezul de o viață al meșterului olar Ion Diaconu din Tansa-Iași, născut în anul 1927 și stins din viață în anul 1982.

În activitatea desfășurată timp de 38 ani în domeniul olăritului, Ion Diaconu a lucrat toate formele de vase care se produceau în Tansa, exceptând pe cele pentru „fiertură” (oale), materia primă avută la dispoziție nepermițând confecționarea acestora, motiv pentru care în Tansa nu s-a produs nici ceramică neagră².

---

¹ Pentru finalizarea produselor ceramice aflate într-o primă fază de execuție, Ion Diaconu a solicitat ajutorul reputatului meșter Ion Olaru, care, din pricina unei probleme de sănătate, nu avea marfă lucrată, deși se apropiau Moșii de iarnă. Acesta, i-a promis tânărului olar tot sprijinul său, rugându-l totodată, să-i lucreze și lui niște străchini, dar nu oricum, ci respectând întocmai forma și dimensiunile modelului dat (ca să nu-i facă marfa „de răs”) și Ion Diaconu a reușit să execute forme perfecte.

Apoi Ion Olaru l-a inițiat în tainele preparării culorilor naturale găsite în gârla Tansei: roșala, cafeniul și culoarea neagră, de asemeni a fost învățat să pregătească verdelile din aramă arsă, dar și *ghileala*, *angoba* (culoarea de fond), cât și smalțul. Străchinile au fost înflorate cu cornul, pe roată, cu ornamentele bătrânești cunoscute, excepție făcând vechiul motiv decorativ *degeșele*, care nu a putut fi executat, deoarece vasele erau deja uscate, iar *tehnica picăturilor de vopsea scursă* necesita ca angoba să fie umedă. De remarcat este faptul că nici în activitatea sa ulterioară Ion Diaconu n-a folosit acest motiv decorativ.

După ce vasele lucrate în anul 1944 au fost arse, Ion Olaru i-a mijlocit și desfacerea acestora la prăvălia din sat a lui Costică Vasiliu. În anul următor, străchinile confecționate de Ion Diaconu, s-au vândut cu câte 30 de lei bucata, realizându-se, după spusele sale, o sumă „frumușică” pentru acea vreme, ce reprezenta costul unei perechi de juncani.

Cu timpul, marfa produsă de către Ion Diaconu fiind de bună calitate, o cumpărau negustori din Roman, Negrești, Băcești, Vaslui, se vindea și la târgul săptămânal din Dagâța și chiar direct din atelierul său de olărie.

² Voica Maria Pușcașu, Victoria Semendeaev, *Considerații privind tehnologia de ardere a pieselor ceramice din Moldova*, în **R.M.**, nr. 3/1991, p. 61.

Dacă în trecut s-au produs în Tansa cantități mari de albituri (vase angobate cu alb), cu trecerea timpului, preponderente au devenit vasele cu fond cafeniu sau roșu, colorate cu hume naturale (găsite în gârla Tansei), caolinul fiind mai greu de procurat. Precizăm că și Ion Diaconu a utilizat în principal angoba cafenie și roșie, în relație cu albul contrastant din decor, efect diminuat cu subtilitate de verde, în mai mică măsură fiind prezentă și culoarea albastră.

În a doua etapă a activității sale, Ion Diaconu a practicat numai înfloritul cu cornul, și legat de aceasta *jirăvirea* (deplasarea culorilor cu ajutorul unui pai sau a unei periuțe speciale), sistem decorativ folosit și în vechime. Prin investigațiile întreprinse în această localitate (în calitate de muzeograf), am descoperit o strachină lucrată de către Gheorghe Diaconu și datată 1924, prezentând motivul *pânza păianjenului*. Vasul se află în patrimoniul Muzeului Etnografic al Moldovei din Iași. Tot în patrimoniul acestui muzeu se păstrează și o colecție de străchini și castroane, lucrate prin anul 1963, de către meșterul Ion Oлару, la solicitarea muzeului, prezentând o frumoasă și variată decorație, realizată de asemenea prin *jirăvire*.

În ultima perioadă a activității sale, s-a orientat îndeosebi spre realizarea de ceramică cu caracter decorativ, fără a neglija și funcția utilitară a obiectelor. Producția curentă cuprindea, în general, următoarele sortimente de vase: străchini, talgere și castroane mari și mici, cu formele tradiționale cunoscute; de asemenea, căni și cănițe folosite dintotdeauna de săteni (cană cu „gulerăș”, cu „burduh” sau cu pereții drepți), ulciorușe – care pe parcurs și-au redus simțitor dimensiunile, fiind și bogat ornamentate, borcane, gavanoase (ghivece) pentru flori, iar ca sortimente mai noi – vase pentru flori, servicii pentru vin, țuică și cafea.

Dintre motivele ornamentale folosite de către Ion Diaconu amintim:

- *șarul* (cercul);
- *șinătăul* sau *chișățăul boului* (linia vălurită);
- *puchi* și *puchiței* (buline și puncte);
- *ochiul iepurelui* (bulină pictată pe mijloc) (fig. 2);
- *rugul* (ornament cu aspect de vrej format din linie ondulată și frunze stilizate);
- *brăduțul* – folosit îndeosebi la împodobirea cănițelor (fig. 2);

Fig. 2. Căniță cu motivul „brăduț”

- *aripa vrăbiei* – care, în viziunea acestui olar, împrumută forma unor crenguțe cu frunze dispuse în ghirlandă pe marginea străchinilor;
- *potcovioarele* (semicercuri înlănțuite complementate cu buline);
- *pânza păianjenului*, realizată prin jirăvire, a ocupat un loc important în motivistica folosită de acest creator popular, având ca variante *spicul grâului și frunza trifoiului*.
- Proprii creației lui Ion Diaconu sunt motivele ornamentale:
- *coronița miresei* – obținut prin conturarea potcovioarelor în registrul superior cu linioare verticale paralele dispuse în șir continuu (fig. 3);

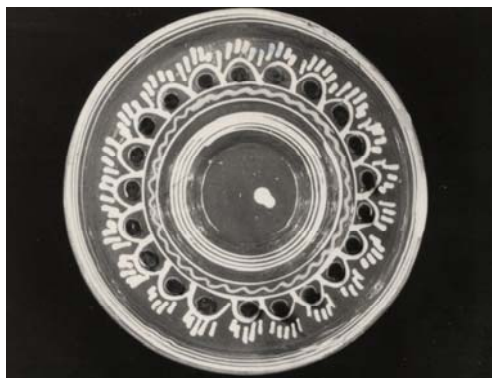

Fig. 3. Strachină cu motivul „coronița miresei”

- *coasta vacii* – format din fascicule de linioare oblice paralele, orientate în sensuri diferite, dispuse în frize geometrizzate (fig. 4).

Fig. 4. Farfurioară cu motivul „coasta vacii

Privită în ansamblul ei, creația lui Ion Diaconu se individualizează prin armonia formelor și a culorilor, prin efectul contrastelor cromatice utilizate în relația fond – motiv decorativ, modul ordonat de distribuire a ornamentelor și evident prin compoziția ce angajează un dialog expresiv între formă, motiv și culoare.

Ion Diaconu a funcționat și ca profesor la clasa de ceramică a Școlii Populare de Artă din Iași, desfășurându-și activitatea cu tineri din comuna sa natală.

Materialul ceramic păstrat în patrimoniul Muzeului Etnografic al Moldovei stă mărturie a activității sale rodnice pe tărâmul artei populare românești.

Victoria Semendeaev